

ליל הגשרים

ליל הגשרים הוא כינוי למבצע החבלה של הפלמ"ח לפשיטת יחידותיו על שנים-עשר גשרי-כביש ומסילות ברזל, בכל גבולותיה היבשתיים של ארץ ישראל. המבצע ידוע גם בשם "מבצע מרכולת", שהיה שמו המחתרת. המבצע היה הגדול ביותר שבמבצעי הפלמ"ח כמחתרת, והגדול ביותר במסגרת תנועת המרי העברי. המבצע הונע מתוך הרצון להוכיח לבריטים שהמשך מדיניות "הספר הלבן", הפוגעת בזכות היהודים לעלות לארץ ישראל ולהתיישב בה, לא יקל על שלטונם בארץ, וכמו-כן להפגין את כוחו של ההגנה והפלמ"ח.

העיתוי לביצוע הפעולה בא עם הכרזתו של שר החוץ הבריטי, ארנסט בוויין, כי ממשלת בריטניה חוזרת מהתחייבותה לקבל את מסקנות וועדת החקירה שעסקה בענייני ארץ ישראל (מסקנות הוועדה היו שיש להעלות לארץ ישראל כ-100,000 יהודים פליטים מאירופה מיד). בתגובה קיבלה על עצמה תנועת המרי העברי להוכיח כי סגירת שערי הארץ בפני יהודים עלולה אף היא להטיל קשיים על הבריטים, ולא רק העלאה של הפליטים.

את הרעיון לפגוע בגשרים המחברים את ארץ ישראל עם שכנותיה הגה מפקד הפלמ"ח, יגאל אלון. אלון הטיל את ביצוע המשימה על קצין המבצעים של הארגון, דב צסיס, ועל הזרוע המבצעית המיוחדת של ההגנה - הפלמ"ח. בחודשים לפני הפעולה נאסף מידע רב על המטרות, נערכו תצפיות וסיורים מקדימים באתרי הפשיטה, הושגו תכניות הבינוי לגשרים ותוכננו נתיבי הגעה ונסיגה. היה צורך בתיאום בין כל הכוחות המבצעים, ולכן הוחלט לפוצץ בו זמנית את כל הגשרים. ההחלטה הזו התקבלה בין השאר גם בשל הריחוק של הגשרים ממקומות ישוב יהודיים, מהם יצאו הכוחות להליכה ארוכה מאוד עד לגשר.

80 שנה לפלמ"ח

ב-12 ביוני נהרסו אחד עשר גשרים, ביניהם גשר בנות יעקב, גשר שיח חוסיין, גשר אלנבי וגשר אדם. בגשר הזיו נכשלה הפעולה כאשר חומר הנפץ שסחב הכוח התפוצץ בטרם עת מקליע נותב, ורק גשר אחד פוצץ מתוך שניים. 14 לוחמים מהכוח נהרגו. במקום הוקמה לאחר מכן אנדרטת יד לי"ד, לזכר הנופלים.

הפעולה גרמה נזק כספי רב לבריטים וזכתה להדים רבים בתקשורת העולמית, אשר הוכיחו את היכולת המבצעית של ההגנה והפלמ"ח לבצע משימות מורכבות כנגד מטרות אסטרטגיות.

בעקבות ליל הגשרים החלו הבריטים לחפש אחר מבצעי הפעולה, דבר זה התבטא בחיפושים בחניתה ובמצובה, בכפר גלעדי, בבארות יצחק, בכנרת ובמעגן. כתוצאה מקרבות נגד הבריטים בעת החיפוש, נהרגו ארבעה יהודים, 18 נפצעו ומעל 100 נעצרו. עם סיום החיפושים החלו הבריטים להתכונן לפעולה נרחבת יותר בכדי לפגוע ביישוב הארץ, פעולה אשר תזכה לכינוי "השבת השחורה".

ליל הגשרים היה עליית מדרגה בפעילות תנועת המרי העברי, שכן כוונה לעבר 11 יעדים בו זמנית, וגם כנגד מטרות המרוחקות ממרכזי היישוב היהודי שיכלו לשמש כבסיסי יציאה לפעילויות מחתרטיות. הפעולה הוכיחה לשלטון הבריטי ולמוסדות היהודים כאחד שלמחותרות יש כוח עצום, והיכולות של הפלמ"ח שהתבטאו בפעולה זו הן גדולות הרבה ממה שחשבו שני הצדדים. התוצאה החשובה ביותר של הפעולה היא זירוז העברת עניין ארץ ישראל לאומות המאוחדות, ומשם נסללה הדרך להקמת המדינה.

